

Список використаних джерел:

1. Господарське право: підручник / за ред. О.П. Подцерковного. Х.: Одіссей, 2012.
2. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10. 05. 2006 р. № 361/2006. // База даних «Законодавство України» / Президент України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=361%2F2006>
3. Конституція України: Закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02. 06. 2016 р. № 1402-VIII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
5. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06. 11. 1991 р. № 1798-XII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
6. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія. Х.: Право, 2008. С. 33.
7. Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: монографія. Х.: Фінн, 2011. С. 21, 32, 33.

Науковий керівник: асистент Топал А. С.

Орең Дар'я Віталіївна

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

Господарське судочинство виконує важливі функції в судовій системі України, виконуючи роль справедливого регулятора економічно-господарських правовідносин, їх неухильного дотримання та покарання тих, хто неналежно чи недобросовісно відноситься до взятих на себе зобов'язань. Особливе місце в цьому процесі відводиться суддям, від їх належно врегульованого правового статусу залежить ефективність та справедливість господарського судочинства зокрема, та системи суду загалом.

Статус судді – це статус особи, що наділяється суддівськими повноваженням та правомочностями. Він є сукупністю конституційних, інших нормативно-правових положень, визначальних всіх етапах життєдіяльності її права, обов'язки, обмеження, гарантії, заходи соціально-правового захисту та інших, у кількох проекціях: як особи, яка є носієм судової влади, що здійснює правосуддя, основне завдання якого – захист та забезпечення законних прав та інтересів громадян, у тому числі й у спорах із державою та її органами. Це процесуальна складова статусу судді, тобто. права та обов'язки особи, наділеної суддівськими повноваженнями, що визначаються процесуальним законодавством як особи, яка проходить державну службу на державній посаді – як громадянина з особливим правовим статусом, особи, обмеженої у своїх цивільних правах та життєдіяльності законодавством про статус суддів, що посідає відокремлене становище у суспільстві. Адже саме це, по суті, є гарантією забезпечення незалежності при здійсненні ним правосуддя, тих його владних повноважень, якими держава наділяє по відношенню до інших громадян та суб'єктів права [7, с. 165; 6, с. 283].

М. Закурін вважає, що обсяг і сукупність правосуб'єктності судді влучно характеризуються через процедури призначення громадянина України на посаду судді та звільнення з посади [6, с. 282]. Так, за процесуальним законодавством суддя господарського суду не належить до складу учасників судового процесу, оскільки відповідно до ст. 32 ГПК він є посадовою особою господарського суду. Водночас він є головною особою господарського судочинства та обов'язковим учасником господарських процесуальних правовідносин. Тому, цілком доцільним є виокремлювати суддю господарського суду як особливого учасника господарського судочинства [1; 4].

Суддя, як учасник процесу, безпосередньо керує судочинством, тобто, з одного боку, він несе відповідальність та має права і обов'язки перед державою, а з іншого – по відношенню до інших осіб, які беруть участь у справі. Правовий статус суддів визначається Конституцією України [1], Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [3] та іншими законами України. Статус судді є не особистим приві-

леєм, а засобом, покликаним забезпечувати кожному дійсний захист його прав і свобод правосуддям, служить гарантією загального конституційного статусу особистості і як така підлягає конституційно-правовому захисту, рівень якого не повинен знижуватися за по відношенню до раніше досягнутого.

Права судді, якими він наділений для здійснення своїх повноважень, не закріплені в одній конкретній статті, а сформульовані у ряді певних статей, Суддя одноособово вирішує питання про прийняття позовної заяви, має право відмовити у її прийнятті або повернути її. Для правильного і своєчасного вирішення спору суддя на підготовчій стадії має право виконувати широке коло повноважень, невичерпний перелік яких містить ст. 65 ГПК [2]. За певних умов суддя може залучити до участі у справі іншого, належного відповідача, витребувати документи і матеріали, необхідні для вирішення спору, призначити судову експертизу, вжити заходів щодо забезпечення позову, прийняти рішення з господарського спору, здійснювати інші дії, передбачені ГПК України [2; 7, с. 165–166].

Суддя господарського суду має комплекс обов'язків, щоб забезпечити максимальну реалізацію прав усіх учасників господарського судочинства. Інтереси судді не суперечать інтересам інших учасників процесу, він користується всіма необхідними правами по виявленню дійсних обставин справи, встановленню прав і обов'язків сторін, які впливають із спірного правовідношення та захисту порушеного права. На нього законом покладено завдання розгляду і вирішення спорів та прийняття судового рішення, яке є обов'язковим на всій території України. За господарським процесуальним законодавством справи у місцевих господарських судах розглядаються суддею одноособово. Залежно від категорії і складності справу може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів [2]. Згідно ст 33 ГПК України, суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в новому розгляді справи у разі скасування судового рішення, прийнятого за його участю, або у перегляді прийнятого за його участю судових рішень за нововиявленими обставинами [4].

Незалежність судді як статусна характеристика – це здатність (становище, стан) особистості, наділеної суддівськими повноваженнями, дотримуватись клятви судді «чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, здійснювати правосуддя, підкоряючись лише закону, бути неупередженим і справедливим, як наказують борг судді та совість». Вона визначається рівнем самосвідомості конкретного суб'єкта, проявляється як внутрішньо властива йому властивість, що виховується у процесі формування людини як особистості, головний елемент особливого правового статусу судді, основна умова діяльності самостійної та авторитетної судової влади щодо захисту прав та законних інтересів особистості [6, с. 284].

Незалежність судді – головний елемент особливого правового статусу судді, основна умова діяльності самостійної та авторитетної судової влади щодо захисту прав та законних інтересів особистості. Для цього держава гарантує громадянину забезпечення належних умов життя, роботи та відпочинку, що відповідають рівню судді в ієрархії державних посад, ступеню відповідальності за рішення, що приймаються ім'ям Російської Федерації, та забезпечує захист його особи від політичного, економічного, адміністративного та кримінального впливу [7, с. 166].

І. Бутирська вірно підкреслила, що інститут самовідводу судді також є гарантією розгляду справи незалежним та безстороннім судом, однак, на відміну від інституту відводу, застосовується виключно за ініціативи судді.

Сутність статусу судді становить забезпечення можливості особистості, що наділений суддівськими повноваженнями, здійснювати правосуддя незалежно від будь-яких спроб впливу з боку учасників судового процесу, політичних, економічних, кримінальних кіл, підкоряючись лише Конституції. Держава встановлює статус судді з метою підтримати та розвинути у конкретної особистості почуття незалежності, забезпечує захист її особи у всіх сферах життєдіяльності, гарантує належні умови життя, роботи та відпочинку, що відповідають конституційному рівню судді в ієрархії державних посад та ступеню її відповідальності [5, с. 62–63].

Питання про відповідальність суддів, мабуть, одне з найскладніших в аспекті питання статусу суддів. Саме відповідальністю можна «врівноважити» незалежність суддів. Дисциплінарна відповідальність настає в разі вчинення суддею дисциплінарних проступків, кримінальна відповідальність, як більш сувора, настає за вчинення злочинів у сфері відправлення правосуддя. Дані види відповідальності прямо закріплюються в законодавстві. Процесуальну відповідальність суду (судді) важливо розглядати, як необхідний компонент його правового статусу, завдяки якому можливо забезпечити баланс у системі взаємодії владних повноважень і зобов'язань судді [4].

Одним із можливих мір збільшення ефективності роботи судді та поліпшення його правового статусу є впровадження господарсько-процесуальної відповідальності судді може стати дієвим стимулом розвитку та втілення ідей добросовісності учасників господарсько-процесуальних правовідносин, особливо суду, як обов'язково владно уповноваженого суб'єкта [5–7].

Таким чином, правовий статус судді господарського суду є комплексом структурних складових (прав, обов'язків, відповідальності), які сьогодні врегульовані нормативно-правовими актами. Будучи особливим суб'єктом господарського процесу суддя наділений системою гарантій, що охороняють його правовий статус, даючи можливість справедливо вершити правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06. 11. 1991 р. № 1798- XII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 30. 05. 2016 р. № 1402 – VIII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Панталієнко П.В. Деякі особливості правового статусу суддів України. Електронна бібліотека юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/12687/%CF>

5. Бутирська І. А. Відвід (самовідвід) судді у господарському судочинстві *Право України*. 2018. № 7. С. 58–70.
6. Закурін М. К. Адміністративно-правовий статус судді господарського суду *Форум права*. 2011. № 3. С. 282–286.
7. Дем'як В. Суддя як учасник судового господарського процесу *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 165–167.

Науковий керівник: асистент Топал А. С.